

TÜGÖLBAY SIDIKBEKOV

(1912-2000)

1912 yılında Isık-Göl Bölgesi, Ken-Su köyünde doğdu. Tügölbay'ın annesi Ayımkan on yedi çocuk doğurmuş fakat kısa bir zaman içinde Sıdıkbey'in yedi oğlu, dört kızı çiçek hastalığına yakalanarak öldü. Anne ve baba, çocuklarının vefatları üzerine yıkıldılar. Sıdıkbek ve Ayımkan'ın sonunda bir oğlu oldu. Çeşitli hastalıklardan, ölümlerden bıkan anne baba ona Tügölbay ismini verdiler, kaza ve beladan kurtulmak için dualar edip adaklar adadılar. Tügölbay daha iki yaşındayken baba sevgisi tatmadan, Sıdıkbek tifo hastalığına yakalanıp vefat etti. Diğer kardeşleriyle çok ölüm gören annesinin elinde kaldılar. 1914 yılında Birinci Dünya savaşı başladı. Rusya da bu savaşa fiilen katıldı.

Padişahın hazinesine verilecek vergi, zaman geçtikçe ağırlaşmaya başladı. Halktan vergi adı altında para toplandı. 1916 yılında Kırgız gençlerini cepheye göndermek üzere Çar'ın emri üzerine seferberlik ilan edildi. Toprak ve araziler Çar'ın hazinesinin denetimine geçti. Orada yaşayan halk dağ eteklerine, kırlara sürüldü. Bundan dolayı güçsüzlerin mekânları ellerinden alınarak zorla gasbetme süreci başladı. Zengin ve varlıklı insanlar mülklerine mülk kattı, esir ve öksüzler daha da perişan oldu.

Ken-Su'yun içindeki Sıdıkbek'in kışladığı kışlak da dahil olmak üzere Çar'ın hazinesine dahil edilerek, oradaki yaşayan halkın tümü göç ettirildi. Bu yetmezmiş gibi Ayımkan'ın kışlağı için kara günler için zar zor ayırdığı malını, Çakarbay isimli kişi başka birisine sattı. Ayımkan'ın şikayetini köy büyükleri duymamazlıktan geldi. Dul kadın acılar ve zorluklar içinde çocuklarıyla bu hayat mücadelesinde tek başına kaldı.

Yurtlarından ayrılmak zorunda kalanları başka yerlere göç ettirdiler. İsteksiz göç eden halk Ken-Su köyünün yarısını ele geçiren Eşimbek'le karşılaştı. Konuşunu, elindeki avucundakini zalimlere kaptıran ve idarecilerden hiç destek göremeyen Ayımkan, göçün yanından geçmek üzere olan nahiye müdürüne bakarak, at üzerinden irticalen şunları söyler:

Caynağ'ın oğlu Eşimbek,

Nahiye müdürlüğü yakıştı.

Halk göç yoluna dökülürken,

Malı, mülkü heder oldu...

Göç Çon-Taş adlı yere gelince durdu. Nahiye müdürünün kâtibi başta olmak üzere komisyon iple yer ölçerek, göçmenlere arazi paylaşımı yaptılar. Ev sahibi ve erkeği olan ocaklar araziyi paylaşırken, Sıdıkbek'in ailesine konuş yetmedi. Bu duruma içerleyen Ayımkan kendini adam yerine koymayan komisyona bakarak, koşuğunu tekrar söyledi...

Annesinin irticalen hicv yüklü sözleriyle haksızlığa karşı meydan okuması çocuk Tügölbay'da derin izler bıraktı. Bu durum geleceğin usta kalemi Tügölbay'ı derinden etkiledi.

1916 yılındaki kargaşa bütün Kırgız köylerini sardı. Halkla birlikte Sıdıkbek'in ailesi de göç ederek Tekes'e yerleşti. Burada bir yıl yaşadıkdan sonra doğduğu konusuna döndü. 1918 yılında çocuklarıyla Kazak eline ve oradan da zahmetli ve çetin bir yolculuktan sonra memleketi Isık-Göl'e döndü.

Vatanında yaşamak onlar için artık çok zordu. Günlük bir lokma ekmek için anne ile altı

yaşındaki oğlu Tügölbay, Vasiliy Korovin adlı Rus'a uşaklık etti. Vasiliy'in himayesinde geçen dört yıl içinde annenin de çocuğunun de tek düşündükleri hep okuldu. Fakat okumak için okul yoktu. Çare bulamayan Ayımkın Tügölbay'ı Tünkatar Mollaya verdi. Fakat buradaki eğitimi Tügölbay beğenmedi. Bir kış okuduktan sonra o mollada okumaktan vazgeçti.

Sonunda bilime susayan Tügölbay'ın beklediği gün gelip, Ken-Su'da Sovyet okulu açıldı. Şüphesiz yeni açılan okulun eksiklikleri çoktu. Tügölbay bu okulda okuma yazmayı öğrendi. 1925 yılında T. Sıdıkbekov Kara-Kol'a gelerek A. P. Çehov adlı Rus okuluna girdi. Sıdıkbekov o günlerle ilgili şunları söyler: 'Benden mi yoksa okuldan mı bilmiyorum bir anda bu okula ısınverdim. Öğretmenler de, sınıftaki öğrenciler de bana iyi davrandılar. Ayrıca Gorşkov Vasiliy, Koromıslova Mariya bana çok yardım etti. Çehov okulunda okurken Puşkin, Gogol, Turgenevlerin isimlerini duydum. Onların her birinin dünya çapında bir yazar olduğunu sonradan anladım. Ayrıca Rus yazarların içinden eserini okuyarak tanıma fırsatı bulduğum ilk yazar Turgenev'dir'.

Aradan bir iki yıl geçti. Eskisine göre Tügölbay Rus dilini geliştirip, her dersi çok iyi takip edecek düzeye geldi. Fakat yeni zorluklar başladı. Zenginliği gün geçtikçe artan Beyi son zamanlarda tarımla uğraşınca şehre gelmek yerine köyde kışı geçirmeye başladı. Hayat Tügölbay'ın okulu bırakmasını mecbur kıldı. Çehov adlı okulda iki yıl okuduktan sonra Sıdıkbekov N. K. Krupskaya orta okula başladı. Bu okul çok geçmeden Lenin adlı yedi yıllık okula çevrildi. Hayat şartları daha da zordu. Fakat Tügölbay okulunu bu defa bırakmadı. Yazarın ilk eseri de bu okulda okurken ortaya çıktı. Bu masalın yazılışının bir hikâyesi vardır.

Bir gün Tügölbay Puşkin'in büyük bir kitabını okuyordu. Sınıf arkadaşlarından birisi Mollakasım, 'Böyle Rusça kitabı okumaya gücün yetmez' diye onunla alay etti. 'Bunun gibi kitabı ben de yazabilirim'- diye söyleyiverdi. O dersten sonra 'Kapkakbay' adlı masalı yazmaya başladı. 'Manzumenin biçim ve biçimsel yönü üzerinde durup dinlenmeden çalışarak beş altı gün içinde iki defter doldurdu. Genç Tügölbay'ın geleceğe daha güvenle bakmasını sağladı. Halkın dilinde dolaşan anlatılar çerçevesinde yazılan bu iki defter, yayımlanmaya fırsat bulamadan kayboldu. O masalı sonra tekrar yazdı.

1929 yılında Sıdıkbekov Frunze'deki ziraat enstitüsünde okudu. Burayı bitirdikten sonra o yıl yeniden açılan Aşkabat'taki Orta Asya Veteriner Enstitüsünü kazandı. Hastalığı sebebiyle Sıdıkbekov enstitüyü bitiremedi ve öğretimini bırakmak zorunda kaldı ve acilen tedavi edilmesi gerekiyordu.

T. Sıdıkbekov o zamandaki Kırgız'ın bütün yazarları gibi nesirden önce şiir yazmaya başladı. Onun ilk şiiri 'Bunlar Kimler?' adıyla 1930 yılında 'Çabul' dergisinde, ardından da 'Çal Komuzu' adlı uzun şiiri yayımlandı. Manzume tarzındaki bu eser, halk dilinde var olan masalların esasında yazılıp genç yazarın epik janrda bir bakıma yeteneğinin göstergesi oldu. Bir yıl sonra ilk şiirlerini topladığı 'Güreş' adlı kitabı yayımlandı. 1936 yılında T. Sıdıkbekov'un 'Kahramanlar', 1938 yılında 'Şair Bülbül' şiirler kitabı yayımlandı. Fakat geleceğin usta kaleminin gönlünde nesir yatıyordu.

T. Sıdıkbekov'un 'Ken-Su' romanının ilk bölümü 1937 yılında, ikincisi 1938 yılında çıktı. O zamanda kolektifleşmeye ithaf edilen eserlerden 'Ken-Su' romanının ayrı bir yeri ve önemi vardı. Dolayısıyla 'Ken-Su' romanı, realist açıdan Kırgız edebiyatında dönüm noktası oldu. Onu yazarlar evinde tekrar gözden geçirerek 'Dağlar Arasında' adıyla yeniden yayımladı.

Yazarın 'Ken-Su'dan sonraki romanı 'Demirdir'. Bu roman da kolektifleştirme konusunu ele almıştır. Savaşın sonra yayımlanan 'Bizim Zamanımızın İnsanları' Romanı T. Sıdıkbekov'un adını sadece Sovyetler Birliğinde değil yabancı ülkelerde de tanıttı. Romanıyla Sıdıkbekov Sovyetler Birliği Devlet ödülünü aldı. Ayrıca birkaç öykü ve bir dizi makaleyi de kısa zamana sığdırdı. Bundan sonra yazar iki ciltlik 'Hanımlar' romanını yayımladı. Son yıllarda edebiyat dünyasında ses getiren 'Dostlar', 'Yol', 'Zaman Dersleri' adlı kitapları yayımlandı.

Ünlü roman yazarı Lenin Emek Kızıl Tuu nişanları, madalyalar ve birkaç kez Kırgız SSR Yüksek Prezidyum onur ödülüyle ödüllendirilmiştir. Kırgız SSR Millet Meclisinin üçüncü, beşinci ve SSSR Yüksek Prezidyumunun dördüncü dönem milletvekilliğini yaptı. Kırgızistan İlimler Akademisi asıl üyesi ve Kırgız SSR'nin halk yazarı vb. unvanlarıyla da onurlandırılmıştır.